

Selvitys oikeusministeriölle presidentinvaalin laitosäänestyksestä / Utredning till justitieministeriet om presidentvalets anstaltröstning

Keskusvaalilautakunta / Centralvalnämnden 21.05.2024 § 28

978/00.00.00.01/2023

Valmistelija / Beredare: hallintopäällikkö / förvaltningschef Jenni Björksten, jenni.bjorksten(at)sipoo.fi

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on pyytänyt oikeusministeriötä hankkimaan vaadittavat selvitykset ja antamaan myös oman lausuntonsa liitteenä olevassa tarkastuspöytäkirjassa (EOAK/8012/2023) esiin nostettuihin seikkoihin laitosäänestyksen toimittamisessa. Tarkastuspöytäkirja koskee apulaisoikeusasiamiehen määräämiä ennalta ilmoittamattomia tarkastuksia vuoden 2024 presidentinvaalin neljässä eri laitosäänestyspaikassa Mäntsälässä, Keravalla ja Sipoossa.

Selvityspyynnössä ja tarkastuksessa on kiinnitetty huomiota erityisesti siihen, että *Mäntsälän kunnan vaalitoimikunta toimi kaksijäsenisenä. Äänestyksiä otti vastaan vaalitoimikunnan puheenjohtaja ja yksi jäsen. Puheenjohtajalta saadun tiedon mukaan kahden hengen kokoonpano oli ollut käytäntönä myös aikaisempina vuosina. Tarkastuksen toimittajat saattoivat vaalitoimikunnan tietoon vaalilain 16 §:n 1 momentin, jonka mukaan vaalitoimikunta on päätösvaltainen kolmijäsenisinä. Oikeusministeriön vaaliohjeen 3 mukaan vaalitoimikunnan on oltava päätösvaltainen ottaessaan vastaan äänestyksiä. Tämän johdosta Mäntsälän kunnan vaalitoimikunnan puheenjohtaja ilmoitti viipymättä pyytävänsä seuraaviin laitosäänestyskohteisiin kolmannen vaalitoimikunnan jäsenen.*

Lisäksi tarkastuksella ilmeni, että Keravan kaupungin vaalitoimikunta otti yhden äänen vastaan kaksijäsenisenä potilashuoneessa. Myös Sipoon kunnan vaalitoimikunnalla oli suunnitelmassa ottaa osastoilla äänestyksiä vastaan kahden jäsenen voimin.

Oikeusministeriö pyytää keskusvaalilautakuntia / vaalitoimikuntia toimittamaan selvityksensä ke 22.5. mennessä. Selvityksessä voi mahdollisuuksien mukaan kommentoida myös muita tarkastuspöytäkirjassa esiin nostettuja huomioita laitosäänestyksen toimittamisesta.

Sipoon keskusvaalilautakunnan selvitys

Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen tarkastuksen jälkeen vaalitoimikunnan puheenjohtajana toiminut varapuheenjohtaja raportoi keskusvaalilautakunnan sihteerille tehdystä tarkastuksesta ja kertoi apulaisoikeusasiamiehen tarkastuspöytäkirjassa esiin tulleesta tilanteesta. Saadun tiedon mukaan vaalitoimikunnan jäsenten keskuudessa tulkittiin, että saman laitoksen sisällä olisi toimikunnan päätösvaltaisuutta vaarantamatta mahdollista jakautua eri tehtäviin. Vaalitoimikunta piti tärkeänä, että yleisessä tilassa olisi henkilö paikalla kertomassa mahdollisille tulossa oleville äänestäjille ko. tilassa pidettävän äänestyksen hetkellisestä keskeyttämisestä. Vaalitoimikunnan suunnitelmat eivät olleet etukäteen keskusvaalilautakunnan tiedossa.

Huomautuksen saatuaan vaalitoimikunnan kaikki kolme jäsentä lähtivät osastokierrokselle. Paikan päälle yleiseen äänestystilaan jäi siksi aikaa laitoksen henkilökunnan edustaja mahdollisten informaatiotarpeiden

varalta. Myös muissa laitosäänestyskohteissa vaalitoimikunta toimitti kaikki äänestykset kolmijäsenisellä kokoonpanolla.

Ennen presidentinvaaleja Sipoon laitosäänestyksiä toimittavalle vaalitoimikunnalle toimitettiin oikeusministeriön vaaliohje 3 ja lisäksi toimikunnalle järjestettiin perehdytystilaisuus, jossa keskusvaalilautakunnan sihteerin johdolla käytiin läpi laitosäänestyksen järjestelyjä, laitosäänestyksen kulkua ja muita käytännön asioita. Perehdytysmateriaali oli vaalitoimikunnan käytettävissä myös tilaisuuden jälkeen. Perehdytyksessä kerrottiin, että vaalitoimikunnan on oltava päätösvaltainen ottaessaan vastaan äänestyksiä, eli kolme jäsentä on aina oltava paikalla.

Keskusvaalilautakunta toteaa, että vaalitoimikunnan perehdytyksessä on syytä vielä selkeämmin korostaa vaalitoimikunnan päätösvaltaisuuutta ja sitä, mitä se käytännössä tarkoittaa, jotta vastaavilta tilanteilta jatkossa välttyttäisiin. Lisäksi käytännön järjestelyjen yhteydessä selvitetään, tarvitaanko joihinkin laitoksiin vaalitoimikunnan toimivaltaisen kokoonpanon lisäksi esim. varajäsen paikalle avustavia tehtäviä varten.

Esittelijä / Föredragande

Ehdotus / Förslag Keskusvaalilautakunta antaa oikeusministeriölle yllä olevan selvityksen presidentinvaalin laitosäänestyksestä.

Pykälä tarkastetaan välittömästi.

Centralvalnämnden ger justitieministeriet en utredning enligt ovan om presidentvalets anstaltröstning.

Paragrafen justeras omedelbart.

Käsittely / Behandling

Päätös / Beslut Keskusvaalilautakunta hyväksyi ehdotuksen yksimielisesti.

Pykälä tarkastettiin välittömästi.

Centralvalnämnden godkände förslaget enhälligt.

Paragrafen justerades omedelbart.

Liitteet / Bilagor

Liite Bilaga 1 - Pöytäkirja - Presidentinvaalin laitosäänestys 2024 (EOAK/8012/2023)